

**КПСС - тин
XXVI съездинин
јөптөрүн - жүрүмге!**

**Агитатордын
БЛОКНОДЫ**

REC'D - FEB

1890

VI - 1890

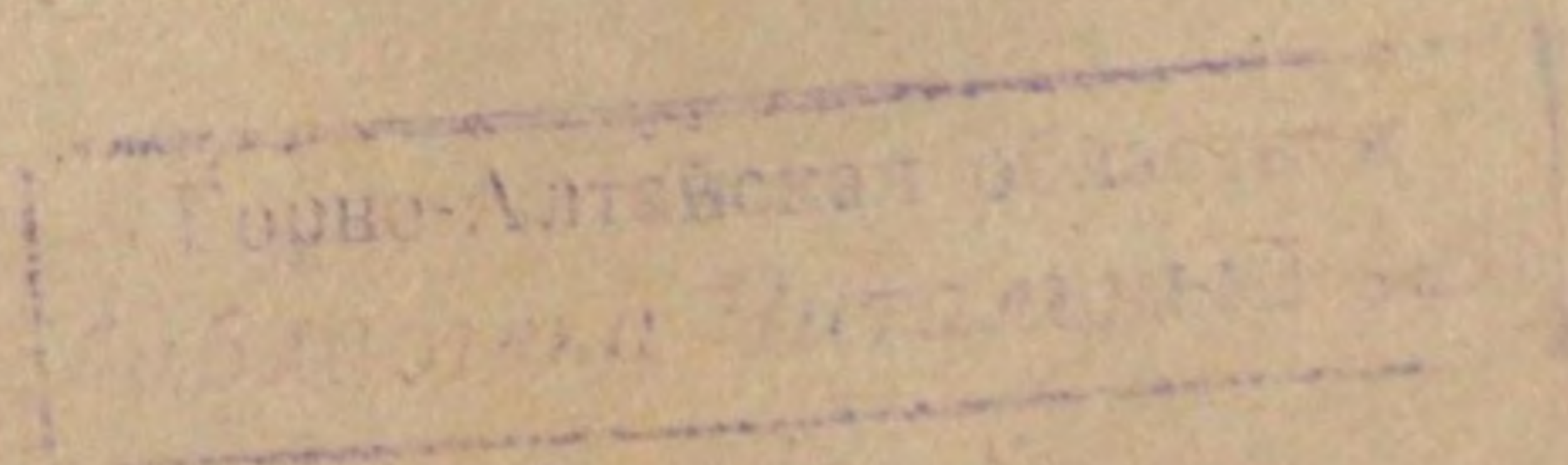
Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын
пропаганда ла агитация бөлүги

1981 j.
МАРТ
3 №

АЛТАЙДЫН БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫНЫН
ТУУЛУ АЛТАЙДАГЫ БӨЛҮГИ

БАЖАЛЫҚТАР

Оморкойдым	3
8 Март — үй улустың Телекейлик күни	5
Амадузы — квалификацияны бийиктедери	8
Жүрүмле, практический ишле колбуны тыңыдар	12
Атеистический тазыктыруга ајаруны тыңыдар	15
Айалганы јымжадарын оноң ары көндүктирер	18
ООН-ның Генеральный Ассамблеязының XXXV сессиязының итогторы	23
Совет јанның обору	29

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 18/III 1981 г. Усл. п. л. 1,86. Уч.-
изд. л. 1,64. Заказ 1051. Тираж 500 экз. Цена 4 коп. Фор-
мат 60×84¹/₁₆. АН 00071.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного из-
дательства, г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36.
Горно-Алтайская типография, пр. Коммунистический, 27.

ОМОРКОЙДЫМ

КПСС-тин XXV съезди өткөнинен бүткүл бешжылдык өдө берди.

Мен бу съездтин ижинде делегат болуп турушкам. Шак онын учун мен бийик молжу алгам.

Бойымнын коллективимнин ижи керегинде тоолу сөс айдайын. Бешжылдыктын кажы ла жылында 100 эне кой бажына 130 курааннан телчиткенис. Жартап айтса, онынчы бешжылдыкта планга үзеери 1900 кураан телчидилген. Түктин планы 18 центнерге ашкан. Планга үзеери табыштырылган продукция төрөл колхозыска 60 000 салковой акчага бодолду кирелте берген.

Колхозтын правлениези биске жоон койлорды 97 процентке корып алар жакылта берген. Же бригаданын члендеринин кичеemelдү ижинин шылтузында жоон малдан чыгым болбогон. Анайда бешжылдыкта бис 260 койды планга үзеери корулап алганыс. Менин иштеги једимимде болушчым Садыков Иваннын јаан үлүзи бар. Мал ижин бүдүрерге үйим ле уулдарым болушкандар.

Өткөн бешжылдыкта КПСС-тин Төс Комитеди «Идеологический, политико-тазыктырулу ишти онон ары јарандырары керегинде» јөп чыгарган. Мен партиянын документин сүреен јарадып кычыргам. Онон «Аймактын кажы ла озочыл ишчи-зи идеологический иште турушсын» деп кычыру эткем. Менин баштанкайымды КПСС-тин Кан-Оозындагы райкомынын бюрозы јөмөгөн.

Баштанкайды эделе, канайда тегин отурайын, агитационно-массовый иштерде эрчимдү туружарга амадагам. Колхозтын фермазындагы ла төс конторазындагы, аймактагы јуундарда ла семинарларда туружып, алдыста турган задачалар ла бойыстын иштеги ченемелис керегинде көп катап куучындагам. Куучынымда тузаланбаган аргаларга јаан ајару эткем. Јабаганда кой өскүрер совхоз ло бистин колхоз ортодо социалистический мөрөй төзөөрине учурлалган туштажуда база куучын айткам.

Анда СССР-дин Верховный Совединин депутады, койчы

Тоегов Лев Арбаевичле туштажып, мөрөйлөжөргө жөптөшкөнис.

Бу күндерде Москвада КПСС-тин XXVI съезди бойынын ижин божотты. Бис съезде эдилген докладтарла, айдылган куучындарла, онын жарадып алган жөптөриле сүрекей сонуркап таныштыс. Төрөлисти там ла өнжиде өскүрери, тыгыдары жанынан партиябыстын темдектеген улу-жаан программанын акту жүрегистен жарадып, бис ол программаны жүрүмде бүдүрерине күч кысканбай иштеерис.

Он биринчи бешжылдыкта советский албатынын жадын-жүрүми жаранып өзөри темдектелет. Ичкери өзүм кажы ла ишчи бүдүрип турган кереги учун бийик каруулу болорын некеп туру.

Л. Тоедов,

*Социалистический Иштин Геройы,
КПСС-тин XXVI съездинин делегады,
Кан-Оозы аймакта
КПСС-тин XXI съездинин адыла
адалган колхозтын койчызы*

8 МАРТ — ҮЙ УЛУСТЫН ТЕЛЕКЕЙЛИК КҮНИ

Үй улустын телекейлик күни — 8 Март быжыл үй улус кыйыкташка ла тен эмеске удурлажа, үй улустын праволоры учун, социальный ичкери өзүм ле демократический өскөртүлөр учун, балдарынын ырызы учун тартыжып турган айалгада темдектелет. Үй кижининг онжылдыгыла колбой ООН-нын былтыр июль айда Копенгагенде болгон Бастырателекейлик конференциязы үй улустын телекейлик движениезинин историязына јакшынак страница бичип койгон. Конференция эмдиги телекейде үй улустын айалгазынын сурактарын шүүжеле, үй улустын праволорын корыйтан сурактардын аайына чыгар аргаларды темдектеп алган.

Социализм үй кижиге жүрүмнинг ончо бөлүктеринде эр кижидийиле тен праволор јеткилдеген, ого ончо јанынан өзөрине улу-јаан аргалар ачкан, ырысту эне болорына айалгалар төзөгөн. Үй улус, бала-барка, биле керегинде килемји Совет јаннын баштапкы ла күндеринен ала государственный политиканын бөлүги боло берген. «Эки јылдын туркунына Совет јанг Европанын сырагај тын сондоп калган ороондорынын бирүзинде үй кижини јайымдаарына, оны «эр киндиктү» кижиле тендештирерине канча кире иш эткен, 130 јылдын туркунына бастыра телекейдинг озочыл, үредүлү «демократический» республикалары ончозы јаба анча кире ишти эткилебеген» — деп, В. И. Ленин 1919 јылда бичиген.

Коммунистический партия ла Советский башкару үй улусты тен праволу эдер ленинский ээжилерди бүдүрип тура, ишчи, эне үй кижини бийик өрө көдүрген, онын ийде-чыдалын онжиде өскүрерине јарамыкту айалгалар төзөп, оны бойынын ийде-күчине бүдер аргала јеткилдеп, онын ижич, јайалтазын, эне болгон учурын јаан баалап, ого јаантайын килемји јетирип јат.

Общественно-политический, хозяйственный ла культурный жүрүмнинг кандый ла бөлүгин алгажын, ончозында советский үй улус эрчимдү туружып јат. Темдек эдип бистин Туулу Алтайды да аларга јараар. Областьтын партийный организациялары ишчи үй улустын учурын ла эрчимин көдүрерине ајаруны јаантайын јетирип турулар. Албаты депу-

таттарынын Советтеринин депутаттары ортозында үй улус 49 процент, тудулган профсоюзный активтин ортозында — 65, албаты шинжүчилердин ортозында 50 процентке жуук, баштамы партийный организациялардын качыларынын ортозында 47 процент болуп јат.

Туулу Алтайдын көп тоолу үй улустары једимдү ижи ле ат-нерелү керектери учун Советский Союзтын ордендериле, медальдарыла кайралдаткан, эн артык дегендерине Социалистический Иштин Геройы деп ат-нере берилген. Эн јаан тоомјыга јеткендердин тоозына Кенгидеги совхозтын јарлу койчызы Марчина Тана кирип туру. Ол эмдиге ле иштегенче. Озочыл ишчи комсомолдордон ло јашөскүримнен төзөлгөн бригаданын шеф-таскадаачызы болуп, бойынын бастыра билерин ле көп јылдарга жууган ченемелин јиит койчыларга айдып берип турат.

Областьта социалистический мөрөйді баштаган бөс согор фабриканын ишчизи Ворошина Евдокия Ивановна беш јылдын туркунына эки бешјылдыктын јакылтазын бүдүрелө, планга үзеери 70 мун метрден көп бөс соккон. Нөкөр Е. И. Ворошина бешјылдыктын туркунына Алтайдын атту-чуулу бөс согоочызынын Т. М. Журавлеванын адыла адалган краевой сыйды үч катап алган. Эмди Евдокия Ивановна карындаштык Монголияда кебисчи нөкөр Кенджебайла, Хакасиянын јарлу бөс согоочызыла Нина Ивановна Драничниковала мөрөйлөжип туру.

Беш јылдын туркунына он јылдын нормаларын Горно-Алтайскта кийим көктөөр фабриканын ишмекчилери Галина Андреевна Самойлова, Валентина Васильевна Новоселова, горбыткомбинаттын көкчизи Евдокия Ивановна Пузанова бүдүргендер. Өдүк көктөөр фабрикада Зоя Васильевна Николаева беш јылга сегис јылдын нормазын бүдүрген.

Бийик једимдү иштин јозогын Маймада аймачный Советтин депутады, јуртхозяйственный ченемел өткүрер Горно-Алтайский станциянын уй саачызы Надежда Михайловна Копылова көргүзет. Колындагы 45 уйдан нөкөр Копылова бешјылдыктын туркунына орто тооло 3277 килограммнан сүт сааган. Былтыр Надежда Михайловна 3760 килограммнан сааган. Сүттин 96 проценти баштапкы сортло табыштырылган. Бу хозяйстводо кажы ла уйдан үч мун килограммнан көп сүтти база сегис кижии сааган. Ол тоого Шабалиндеги совхозто Р. Н. Гуренкова, Алтыгы-Оймондогы совхозто Н. Ф. Черепанова, Абайдагы совхозто Ф. И. Шевелева, Карымдагы совхозто Н. Я. Стяжкина жууктажып келгендер.

Улаган аймакта «Советский Алтай» совхоз онынчы беш-жылдыктын пландарын бастыра көргүзүлөр аайынча бүдүргөн. Хозяйствону андый бийик једимге экелген озочыл ишчилердин тоозына Магдалина Семеновна Тонтушева кирет. Быјыл јаан ченемелдү койчы общественный малды кичееринде төртөн јыл иштеп келгенин темдектеер. Бу узак јылдардын туркунына бийик једимдерге јеткени ле социалистический мөрөйдө улам ла јенип турганы учун ол Лениннин ле Иштин Қызыл Маанызы ордендерле, бир канча медальдарла кайралдаткан. Озочыл ишчи коммунист Тонтушева Магдалина Семеновна Туулу Алтайдан Советский Союзтын коммунисттеринин эн јаан јуунына — партиянын XXVI съездине атанган делегаттардын тоозында болгон.

Партиянын ла башкарунын јетирген килемјизине каруу эдип советский үй улус экономический ле культурный жүрүмнин ончо бөлүктеринде эрчимдү ижиле, балдар керегинде эне кижинин килемјизиле общественный өзүмге айдары јок јаан јөмөлтөзин јетирип турат. Олор социалистический мөрөйдө эрчимдү туружып, КПСС-тин XXVI съездинин јөптөрин јенүлү бүдүрери учун, иштин арбынду болорын ла чындыйын бийиктедери учун тартыжып јадылар.

Јаңы жүрүмди төзөп бүдүреринде социалистический ороондордын үй улузы эрчимдү туружат. Олордын ченемели капиталистический ле өзүп турган ороондордогы миллиондор тоолу үй улустын санаазын көдүрип јат. Үй улус бойынын кижии болгон ады учун, тег праволу болоры учун, балдардын жүрүмин јарандырары учун, јуу-јепселдерди көптөдө эдерин токтодоры учун, айалганы јымжадарын оног ары көндүктирери ле тереңжидери учун, јер үстинде бек амыр-энчү турары учун јана баспай тартыжат.

АМАДУЗЫ — КВАЛИФИКАЦИЯНЫ БИЙИКТЕДЕРИ

Партиянын Көксуу-Оозындагы райкомы пропагандисттердин общественно-политический аттестациязын јаан учурлу керек деп көрүп туру, ненин учун дезе ол пропагандисттерле өткүрер иштин тос кеберлеринин бирүзи болуп јат. Аттестацияны белетеер план ла өткүрер график райкомнын бюрозында јөптөлгөн. Аймактын агылу комиссиязы беш кижиден тззөлгөн, оны КПСС-тин райкомынын качызы нөкөр А. А. Тадыжеков башкарат. Собеседование өткүрерине пропагандисттерде комиссия ла методический совет тургускан сурактар бар.

План аайынча бу үредүлү јылда аттестацияны партийный ла комсомольский үредүнин 73 пропагандизи өдөр, 1982—83 јылда дезе оны экономический школдордын башкараачылары өткилеер. Аттестация 1980 јылдын ноябрь айынан ала башталган, 1981 јылдын май айында божоор.

Аттестацияны белетеер өйдө пропагандисттердин методический ус-билгирин, политический үредүнин тузазын бийиктедерге амадап, политический үредүнин кабинети методический советтин члендериле кожо эки семинар-практикум өткүрип, анда угаачыларды эрчимдедеринин кеберлерин ле эп-сүмелерин үренип, В. И. Лениннин произведениелерин үренери ле јаңы материалды куучындап айдары јанынан ченемел алышкандар.

Аттестационный комиссиянын, методический советтердин члендери пропагандисттердин өткүргөн 2—3 үредүзине жүрүп, олардын акту бойлорынын творческий пландарыла таныжып, угаачылардын конспекттерин көрүп, олардын производственный ла общественно-политический эрчими кандыйын шиндегендер.

Партиянын райкомы аттестацияны ченемел алыжар кеберлердин бирүзи де эдип тузаланат. Темдектезе, пропагандисттерле — И. Л. Эдоков, И. Л. Чупин, А. Г. Шенникова нөкөрлөрлө өткүрилген собеседованиеде бололо, политический үредүлердин јаңы ла иштеп баштаган башкараачылары бойына јаан туза алгандар. Пропагандисттер угаачыларды эрчимдедер ченемели керегинде, оларды политический лите-

ратурала иштеерине канайда таскадатаны керегинде куучындаган.

Аттестация аайынча бастыра иштин итогторы калганчы собеседованиелерде көрүлүп жат. Комиссиянын заседаниезинде партийный организациянын качызы пропагандисттердин ады-жолун адап, качызына ла характеристика берип турат.

Кружоктордын, школдордын ла семинарлардын башкараачыларынын качызына ла аттестационный лист белетелген, ол листке собеседование өдөр тушта аттестовать эттирткен кижиге айдылган шүүлтөлөр, күүндөр бичилип жат. 1981 жылдын 15 февралине жетире аттестацияны 29 пропагандист өткөн лө жакшы темдек алган.

Аттестациянын көргүзүлери аймакный семинарларда, пропагандисттердин, партийный организациялардын качыларынын совещаниелеринде шүүжилет. Жербойындагы радиоло өткүрилген берилтөлөрдүн ортозында «Олор аттестацияны өткилеген» деп аңылу рубрикалу берилте табылып келген.

Пропагандисттер В. А. Шершнева, Е. Ф. Смирнова, Ф. С. Писарев, И. Е. Бочкарев ло оноң до өскөлөри «Телекейди кубултып турган үредү» деп курсты билгир тузаланып жадылар. Бу курс историко-партийный сурактарды тереңжиде үренерге арга берет, угаачыларды идеяный бек болорына, молжузынан кыйбазына, иште капшуун-чыйрак, эрүүл санаалу болорына тазыктырып жат. Темдектезе, Мультадагы спецхозтын школдорынын угаачылары КПСС-тин Төс Комитединин «СССР-ди 1981—1985 жылдарда ла 1990 жылга жетире өйдө экономический ле социальный жанынан өскүреринин төс ууламжылары» деп проегин үренер тушта 42 мунг салковойго экономический туза жетиргедий төрт рационализаторский шүүлте айдып бергендер.

Нөкөр С. А. Сковитин пропагандист болуп жирме жылдан ажыра иштеп келген. Бу үредүлү жылда ол «Телекейди кубултып турган үредү» деп курс аайынча үредүлөрдү Абайдагы совхозтын Карагайдагы фермазынын ишмекчилери ортозында өткүрип жат. Жаан ченемелдү пропагандист политический үредүлөрдүн туказын там ла бийиктедерге кичеенип, практический жакылталардын аайына чыкпаган айалганын, собеседованиеинин эп-сүмезин элбеде тузаланып турат. Бу ончозы угаачыларды жадын-жүрүмдө эрчимдү болорына тазыктырат. Карагайдагы ферманын ишчилери бешжылдык жакылтазын бастыра төс көргүзүлөр аайынча бүдүргендер, марксизм-ленинизмнин төзөлгөлөрине үредер школдын угаачылары дезе крайдагы социалистический мөрөйдө баштап-

кы јерге чыгала, Социалистический Иштин Геройынын В. А. Четыркиннин адыла адалган сыйдын лауреаттары болуп алгандар. Көп жылдарга улай фермада иштин дисциплиназын ла общественный ээжини бускан бир де учурал болбогон.

Аттестация өдөр тушта школдордын ла семинарлардын башкараачылары ишкүчиле јаткандардын политический үредүзин оноң ары јарандыраы јанынан шүүлтелерин айткандар. Ол шүүлтелердин ортозында партийный комитеттер промышленный ла јуртхозяйственный предприятиелердин ижи-тожы керегинде азыйгызынан бачым ла теренжиде јетирип турзын деген күүндөр бар болгон. Ол шүүлтелерди КПСС-тин райкомы ајарузына алып, бойынын ижинде тузаланып јат. Бу өйдө политический үредүнин кабинетинде информационный материалды ай сайын белетеп, оныла бастыра пропагандисттерди јеткилдеп турат. Бу ончозы пропагандисттерге коммунистический строителствонын задачаларын бүдүреринде там ла эрчимдү туружарга арга берет. Партийный ла комсомольский үредүнин 1930 угаачызынын ортозында 400 кизи — лекторлор, 261 — агитаторлор, 55 — политинформаторлор, 115 — шеф-таскадаачылар, 132 кизи албаты депутаттар болуп јат, 64 кизи Күндүлү доского, Иштеги мактын бичигине бичилген.

Мыныла коштой Амурдагы, Көксуудагы совхозтордын партийный организацияларында пропагандисттердин общественный аттестациязын кыска өйдин ижи деп көргилеп турганын аттестациянын өткөн аайы керелеп туру. Кезикте аттестационный комиссиянын түп шүүлтелери бириктире айдылбаган, олардо алдынан башка пропагандисттер келтейинен рекомендациялар болордон болгой, коллективте эмезе партийный организацияда политический үредүнин бастыра да тургузылган аайы келтейинен рекомендациялары јок.

Пропагандисттерди талдаарында ла јерлер сайын тургузарында, пропаганданын технический аргаларын ла көргүзүлү пособиелерди тузаланарында једикпестер бар, андый једикпестер анчадала комсомольский политический үредүнин кружокторында көп дезе, јастыра болбос. Мында 20 пропагандисттин јүк ле төртүзи 5 жылдан узак иштеп келген. Пропагандисттердин ортозында совхозтордын, предприятие-лердин ле учреждениелердин башкараачылары јок.

Бу үредүлү жылда партийный ла комсомольский үредүнин бастыра пропагандисттери акту бойларынын творческий пландары да аайынча иштегилеп турган болзо, олардын

кезиги планы толо бүдерине једип албай јат. Анчадала угаачылардын иштеги ле общественный эрчимин бийиктедери ле омордын айткан шүүлтелерин жүрүмге өткүрери јанынан пункттар коомой бүдүп јат.

КПСС-тин Көксуу-Оозындагы райкомы өткүрип турган аттестациянын аайынан эткедий јаан учурлу түп шүүлтелердин бирүзи неде дезе, партиянын райкомына, партийный организацияларга, методический советтерге, аттестационный комиссияга бойынын теоретический кемин ле методический ус-билгирин бийиктедери келтейинен пропагандисттердин алдынан башка ижин төзөөри керегинде азыйдагызынан көп кичеенер, үредүлү ишти, үредүлердин чындыйын, угаачылардын иштеги ле общественный эрчимин бийиктедерине үредү кандый салтар јетирип турганын теренжиде шиндеер керек болуп турганында. Пропагандисттер болуп турган кижиде кылык-јагнын керектү темдектери бар ба, јок по, ол бойынын производственный ла общественный молјуларын бүдүрери келтейинен јозок көргүзип болор бо, јок по — мынызына база көп ајару салар керек.

В. Липокурова

ЈУРУМЛЕ, ПРАКТИЧЕСКИЙ ИШЛЕ КОЛБУНЫ ТЫНҒЫДАР

КПСС-тин XXVI съездинде партийный организациялар-дын идеологический ле политико-таскамал ижин мынан ары там јарандыраына јаан ајару эдилген. КПСС-тин Төс Комитединин Генеральный качызы нөкөр Л. И. Брежнев эткен Төс Комитеттин Отчетный докладында мынайда айдылган: «Партийный үредүде төс сурак — онын једимдү болорында... Бис партийный политика албаты-калыктын ижиле бирлик болзын, партиянын идейно-теоретический, политико-таскамал, төзөмөл лө хозяйственный ижи бирлик колбулу болзын деп күүнзеп јадыс».

Бу некелтеле Шабалин аймактын партийный организациязы партийный үредүни төзөп башкарар иште кыйа бас-пастан башкарынат. Бүгүңги күнде аймакта политический ле экономический үредүнин системазында 6374 кижии үренип туру, 1975 жылдагызынан 2369 кижиге көп.

Эмдиги өйдө баштамы партийный организациялар партийный, комсомольский ле экономический үредүнин системазында КПСС-тин XXVI съездинин материалдарын үренип баштадылар. Оныла кожо коммунисттер ле партийный эмес актив марксизм-ленинизмнин классиктеринин произведение-лерин теренжиде үренип турулар.

Партиянын районный комитеди коммунисттердин теоретический билгирин бийиктедер ишке јаантайын јаан ајару эдин јат. Аймактын парторганизациязында пропагандисттер-дин политический ле экономический үредүзинин системазы төзөлгөн.

Партийный үредүде рефераттар, докладтар эдери элбеде тузаланылат. Ол јанынан партийный организацияларга ла пропагандисттерге «Политический самообразование — революционный теорияны үренип билип алатан төс эп-сүме» деген тема аайынча өткөн научно-методический конференция болушту болды. Конференцияны партиянын райкомында политический үредүнин кабинетди белетеген ле өткүрген.

Конференцияда «В. И. Ленин политический самообразование ле коммунисттерди идейный јанынан үредип тазыкты-рарында онын учуры керегинде айтканы» деп тема аайынча

докладты партиянын райкомынын качызы нөк. Айманов А. И. эткен.

Доклад аайынча куучын айткан пропагандисттер В. А. Пеш-перекова, Г. М. Мартьянова, М. П. Крючкова, Г. Г. Мамакова, Н. А. Липова үредүни чике төзөөри жанынан жаан учурлу сурактар көдүрдилер. Марксизм-ленинизмнин төзөлгөлөринин школдорунда үренип турган коммунисттердин көп нургуны В. И. Лениннин произведениелерин тереңжиде үренип, конспектеп алып жат. Үредүде айткан куучындарында Лениннин айтканын, партиянын документтеринде айдылган жаан учурлу түп шүүлтелерди билгир тузаланып жадылар, үренип турган улус практический жакылталар бүдүрери жанжыга берди деп докладта ла пропагандисттер айткан куучындарда темдектелди.

Эликманардагы совхозтын Оностогы фермазында марксизм-ленинизмнин төзөлгөлөрүн үренер школдын пропагандизи М. П. Крючкованын ижи жакшы. Мария Прокопьевна пропагандист болуп 1956 жылда иштеп баштаган. Озо комсомолдордын политүредүзінде, оноң партийный үредүнин системазында иштеген. Жирме беш жылдын туркунына онын башкарган кружокторында ла школдорунда көп улус үренген.

Политический үредү бийик кеминде болоры пропагандисттен камаандузын жакшы билип, Мария Прокопьевна бойынын билгирин тыгыдарына жаан ажару эдип туру. Пропагандист Крючкова үредү өткүргенде нөкөрлик айалга болзын, улус үренип турган теманы, онын сурактарын, олорло колбой совхозтын хозяйственный иштерин шүүжеринде эрчимдү турушсын деп кичесинип жат.

Үренип турган улусты алдынан бойы книгала иштедип темиктирерине Мария Прокопьевна жаан ажару эдип туру. Пропагандисттин творческий планынын экинчи бөлүгінде үредүде өдөтөн теманы үренип турган улуска канайда жартап беретени, кандый материалдарды улус бойы кычыратаны, конспектейтени, болушту материалдарды кем белетейтени темдектелет. Кажы ла үредүде художественный литература, грампластинкалар тузаланылып жат. Темдектесе, «Нация ла национальный колбулар» деген теманы үренерде, пропагандист үренип турган улуска Владимир Ильич Лениннин «Нациялардын бойлоры башкарынар правозы» деп произведениезин конспектеп үренигер деп жакылта берет. Оноң Расул Гамзатовтын «Менин Дагестаным» деген поэмазын кычырала, Советтер ороонынын албатыларынын нажылыгы

керегинде айдылганын табала, бойыгардын тетрадыгарга бичип алыгар деп айдат. Билери көп кижиге бойынын коллективинде кандый национальносту улус иштеп турганы керегинде кыска доклад белетезин деп жакарат.

Анайда үренип турган улустын билерининге кеми аайынча жакылта берип турганы жаан тузалу болуп жат. Бу школдо үренип турган улустын билгирининге кеми башка-башка, олоор жүзүн-башка иштү. Үренип турган 16 кижиден 9 кижиге орто үредүлү. Олоор — механизаторлоор, малчылар, культуранын ишчилери.

Конференция чокум ууламжылу да өткөн болзо, анда революционный марксистско-ленинский теорияны үренерин жарандыларыла колбулу көп сурактар көдүрилген. Жакшы иштү пропагандисттер бойынын ижининге ченемелин куучындадылар. Эмди, КПСС-тин XXVI съезди өткөн кийинде, пропагандисттер ишкүчиле жаткандарды идейно-политический үредип тазыктылары жаанынан партиянын алдына тын каруулу болгонын жакшы ондоп жадылар.

Конференциянын учында теоретический семинардын пропагандизини М. И. Коверин ачык үредү өткүрди. Бу үредүде совхозтордын директорлоор, өскө дө башкараачы ишчилери, парткомдордын качылары, пропагандисттер турушты. Үредүнинге амадузы — «Жүрүмде төзөлгөн социализм ле эмдиге өйдөгиге телекейлик колбулар» деп тема аайынча лекцияны белетеер ле жаңы материалдар жартаар эп-сүмени көргүзери. Үредү жаан тузалу болды. Ондо турушкан улус андый эп-сүмени жараттылар. Пропагандист технический аргаларды билгир тузаланды, үренип турган улусла собеседование өткүретен сурактар белетеди.

Эмди партийный организацияларда нөкөр Л. И. Брежнев-тин КПСС-тин XXVI съездинде докладын ла съездтин өскө дө материалдарын үренери башталган. Партийный үредүнинге алдына съезд жаан учурлу задачалар тургускан. Партийный үредү жүрүмле, практический ишле колбулу болорын тыныдары керектү деп, съезд партийный организациялардан некеген. Партиянын теориязынын ла политиказынын жаан учурлу сурактарын кожо шүүжерге, сонуркап турган бастыра керектерди жартаарга, бойынын идейно-теоретический билгирин тыныдарга болуп, улус партийный үредүге бойлооры күүнзеп, жылбиркеп келери керектү деп, Леонид Ильич Брежнев КПСС-тин Төс Комитединин Отчетный докладында айткан.

Л. Кашеева

АТЕИСТИЧЕСКИЙ ТАЗЫКТЫРУГА АЈАРУНЫ ТЫНҒЫДАР

КПСС-тинг XXIV, XXV съездтерининг јөптөринде ле материалдарында, КПСС-тинг Төс Комитедининг «Идеологический, политико-тазыктырулу ишти оног ары јарандыраы керегинде» јөбинде јаан ајару советский кижини бастыра јанынан тазыктыраынын сурагына эдилет.

«Улу керекти — коммунизмди төзөөрин — кижини ончо јанынан өскүрбей јадып ичкерледер арга јок» — деп, Л. И. Брежнев айткан. Јаңы кижини тазыктыраы буржуазный идеологиянын салтарыла, озогызынын арткан-калганыла, ол тоодо кудай јангыла, јаантайын ла турумкай тартыжуда өдүп јат.

Партиянын калганчы съездтеринде, КПСС-тинг Төс Комитедининг идеологический, политико-тазыктырулу ишти јарандыраыла колбулу јөптөринде тургузылган задачалар «Знание» обществонын организацияларынын, кудай јангына удур тема аайынча куучын айдып турган кажы ла лектордон научно-атеистический билгирлерди эл-јон ортодо элбеде таркадарын некейт. Ненинг учун дезе кижининг бек атеистический көрүм-шүүлтези советский кижининг бастыра социальный ла нравственный бүдүм-кеберининг јаан учурлу бөлүги болуп јат.

Атеистический тазыктырунын амадузы, баштапкызында, религиозный көрүм-шүүлтелердин чындык эмезин ле реакционный учурын илезине чыгарары, экинчизинде, естественный ла общественный наукалардын једимдерине тайанып, советский улусты научный көрүм-шүүлтелү эдип тазыктыраы болуп јат.

Бистинг партия В. И. Лениннинг јакылталарыла башкарынып, наукага удурлашту, јастыра, көпчиткен көрүм-шүүлтеге, ишкүчиле јаткандардын күүн-санаазын булгап, кижининг социальный эрчимине аршамыгын јетирип турган кудай јангына удулаштыра јана баспас идейный тартыжу өткүрип туру. Анчадала эмди, качан, КПСС-тинг Төс Комитедининг «Идеологический, политико-тазыктырулу ишти оног ары јарандыраы керегинде» јөбинде темдектелгениле болзо, империалисттердин пропагандазы, Пекиннинг шовинистте-

рининг ле јаман керектер эдеечилердин пропагандазы эн јангы эп-сүмелердин ле эмдиги өйдин технический аргаларынын болужыла советский јадын-јүрүмди јамандаарга, социализмди јабарлаарга, империализмди, онын тонокчыл, кижикүүни јок политиказын јарандыра көргүзөргө амадап турган тужында, бу тартыжу там тыгып туру.

Онын учун идейно-тазыктырулу иштинг јаан учурлу задачаларынын бирүзи — советский улуска бу јабарлашту пропаганданын бастыра төгүнин илезине чыгарарына болужары, јер үстинин улузына телекейде социализмнин баштапкы орооны керегинде чынды јетирери. Бу тужында јаан учурлу сурактын аайына чыгарына ајаруны аstatканы, каруузы јок арткан сурактар бистинг классовой өштүбиске тузалу болгонын качан да ундыбас керек. Айдылганы ишкүчиле јаткандардын атеистический тазыктырузы јанынан задачаларга база бүткүлинче келижип јат.

Идейно-тазыктырулу иштердин текши системазында научно-атеистический тазыктыру анылу јерде туруп јат.

Советский обществодо онын члендеринин духовный јүрүмин кудай јангынын идеологиязынын ла моральдын камаанынан јайымдаары јанжыгулу керек болуп калган. Бистинг орооннын историязы К. Маркстын гениальный шүүлтезин чокумдаган. Ол Американын газеттеринин бирүзинин корреспондентине мынайда айткан: «...кудай јангы социализм өзүм алынган сайын јоголор. Ол общественный өзүмнин шылтузында јоголор учурлу. Анда тазыктырунын учуры сүрекей јаан».

Чындап та, бистинг тын өзүмдү социалистический обществобыста кудай јангынын кызалагы там теренжийт. Эл-јоннын көп сабазы социалистический јадын-јүрүмнин, социально-экономический, научно-технический ле культурный једимдердин, партиянын ла общественный организациялардын идейно-тазыктырулу ижинин шылтузында кудай јангыла колбузын јажын-чакка үскен. Бистинг ороон текшилей атеизмнин орооны боло берген.

Бу јанынан бистинг де областьты алалдар. Архивтеги документтерден көргөндө, Октябрьский революциядан озо ыраак јурттарда улустын кудайга бүдери 100 процентке једип турган, областьта 200-ке шыдар серкпе, монастырь ла мүргүлдин туразы иштеген болзо, тургуза өйдө культовый учреждениелер јок, оорды орныктырары кемди де јилбиркетпей јат.

Кудай јангынын кызалагы теренжип те турган болзо, је

бу јанынан аайына чыгатын сурактар јок деп айдарга арай эрте. Өзүмдү социализмнин айалгазында кудай јангынын идеологиязынын ла моралинин арткан-калганы бойы јого-лор, кудай јангы ла онын учреждениелери өскөлөнөлө, ишкү-чиле јаткандарга каршулу, өштөштү болбой барган деп бо-добос керек.

Бистин областьтын бир кезек јурттарында, ас та болзо, секталар ла группалар бар болгоны идеологиянын ишчиле-рин, «Знание» обществонын лекторлорын токунаалу артырар ба? Темдектезе, Кан-Оозы аймакта баптисттер ле пятидесят-никтер, неговисттер ле православный христиандар, Майма аймакта 7-чи күннин адвентисттери ле азийгы чүм-јандарды јандаачылар јуртап ла иштеп јадылар. Андый улус Көксуу-Оозы, Ондой акмактарда бар. Олордын амадузы — кудай јангынын камаанын тыгыдары ла элбедери, јашөскүримди ле балдарды бойынын јангы јаар тартып алары. Онын учун кудай јангынын арткан-калганын јоголтор сурак, улусты научный, атеистический көрүм-шүүлтелү эдип тазыктырары партийный организациялардын, «Знание» обществонын иш-чилеринин, Советтердин ижинин јаантайын төс ајарузында болор учурлу.

Горно-Алтайский обком, горком ло КПСС-тин райкомдоры, баштамы партийный организациялар эл-јонды атеисттер эдип тазыктырар сурактарга јаан ајару јетирип јадылар.

Атеистический иштин тузазы көп сабазында атеистиче-ский ишчилердин белетенгенинен, олордын ченемелинен ле идейно-теоретический кеминен камаанду. Јербойындагы лек-тордор-атеисттерге методический болуш јетиреринин амаду-зыла мынан да ары областной, городской, районный семинар-лар өткүрер, ченемел алыжар керек. Кудай јангынын арткан-калганыла тартыжары аайынча областьтын кажы ла айма-гында төзөлгөн советтердин ле комиссиялардын ижин ја-рандырар, јангы, советский чүм-јандарды эл-јоннын јадын-јүрүминде јанжыктырар керек.

Ишкүчиле јаткандарды атеисттер эдип тазыктырарында естественно-научный, нравственно-этический, социальный, правовой ло өскө дө сурактар аайынча билгирлерди тарка-дары сүрекей јаан учурлу. Мында «Знание» обществонын организацияларынын үлүзи јаан болгонында алаңзу јок. Қалганчы јылдарда областьтын эл-јонына кычырылып тур-ган лекциялардын текши тоозы көптөгөн дө болзо, атеисти-ческий тематика аайынча лекциялардын тоозы астаган. 1980 јылда научно-атеистический тематика аайынча Ондой ай-

макта. жүк ле 15, Шебалин ле Улаган аймактарда 22, Майма аймакта 25 лекция кычырылган. Идеологический иштин бу жаан учурлу бөлүгү медицинский ишчилердин, журт хозяйствонунг специалисттеринин, культпросветучреждениелердин ишчилеринин кереги эмес чилеп, Көксуу-Оозы аймакта атеистический ишти көп саба учуралдарда сегисжылдык ла орто школдордын үредүчилери өткүрип жадылар. Андый ок айалга областьтын онон до өскө аймактарында учурап жат.

Кижини атеистический көрүм-шүүлтелү эдип тазыктырар задача жагыс ла профессиональный атеисттердин кереги деп бодоорго жарабас. Бу задача башка-башка ууламжыларлу ла специальностьторлу лекторлордын, пропагандисттердин өмө-жөмөлик ижининг шылтузында бүдөр аргалу. Анайып, естественно-научный сурак, история, телекейлик айалга, философия, психология, педагогика аайынча кандый ла лекция аңылу атеистический ууламжылу болор учурлу.

Ф. Марачев

АЙАЛГАНЫ ЖЫМЖАДАРЫН ОНОН АРЫ КӨНДҮКТИРЕР

Бистин орооннын амыр-энчү сүүген амадузын телекейдин албатылары ончозы билип, тооп жат. Анайдарда, Персидский булунда амыр-энчүни ле жеткер жок болорын жеткилдеери, онын шылтузында телекейлик айалганы бүткүлинче жеңилтерине жөмөлтө эдерине ууландыра бистин орооннын эткен баштанкайы жолду болуп жат.

Советский Союзтын эткен чокум баштанкайлары бу жерлерде жаткан ак санаалу улустын жүрөктерине томулбаганча болбос болгон. Кеңкил санаага, амыр-энчүге, жуу-жепселди жоголторына ууландырылган кычыру Азияда жаткан улу Индиянын төс городынан, амыр-энчүни сүүген, нажылык орооннон жаңыланып жайылган.

Коштой амыр-энчү журтаар ээжилерге төзөлгөлөнгөн эки албатынын ла государствонунг колбулары азыйдан бери нажылык амадулу болгон. Шак ла бу жылда озор тузалу ла элбеп турган экономический колбулардын 25 жылдыгын темдектегендер. Ол колбулар эмдиги өйдө промышленностьто, энг ле озо уур индустрияда, журт хозяйстводо, нефтьти таап, иштеп аларында, энергетикада, жерден тузалу немелер казып аларында, наукада ла техникада, ол тоодо космосты шиндее-ринде сүрекей элбеген. Юрий Гагарин эзен жүрерде, бойынын

исторический учужынын кийнинде Индияга жүрер тушта, советский ле индийский космонавттардын кожо учужы керегинде сананып, күүнзеп туратан. Јерди космический керепле баштапкы катап эбирип келген кижининг күүни бүдер ойине јетти деп айдар керек.

Индиянын ла СССР-динг ишчилеринин кожо тудуп турган сүрекеј јаан промышленный объекттерин Джавахарлал Неру «јангы өргөөлөр» деп адап туратан. Бүгүн Махатма Гандининг ле Джавахарлал Нерунын јеринде андый «өргөөлөр» там ла көптөп туру.

Је керек јангыс ла олордын тоозында эмес. Индиянын «Нешнл геральд» газедининг бичигениле болзо, керек советско-индийский колбулар кажы ла јуртта астамду болуп, ишти телекејде түнгей үлештирер, үчинчи ороондорго өмө-јөмөлү болуш јетирер амадулу болгонында.

«СССР ле Индия ортодо арылык-берилик јок, ичкери өзүмдү колбулар социально-экономический системазы кандый да башкалу болгонынан камааны јогынан јуук, нак ла өмө-јөмөлү, тен, бой-бойын тоошкон ло бүдүшкен айалгада көндүгип јадар аргалузынын јозогын көргүзет» — деп, парламенттин Албаты палатазынын спикери Балрам Джакхар темдектеген.

СССР ле Индия ортодо андый ээжилерге төзөлгөлөнгөн колбулар јангыс ла экономикада эмес, је телекейлик жүрүмде де өдүп јат. Телекејде айалганы јымжадарын тынгыдары ла теренжидери, Азияда ла бастыра телекејде амыр-энчүнинг ле јеткер јок болорынын керегин тынгыдары учун эки ороон јана баспай тартыжар бек күүн-тапту болгонын бу јуукта КПСС-тинг Төс Комитединин Генеральный качызынын, СССР-динг Верховный Советинин Президиумынын Председателинин Л. И. Брежневтинг Индия Республикага жүрген јоругы көргүсти.

«Бис бүгүн Советский Союз ла Индия ортодо најылык колбуларды оног ары өскүрип тура, бистинг албатыларыстын јангыс ла бүгүнгү үйезине эмес, је келер ойдинг үйелерине, кижиликтинг амыр-энчү келер ойине јарамыкту керек эдип јадыс» — деп, Л. И. Брежнев Делидеги митингте айткан. Леонид Ильичтинг бу сөстөринде бүгүнгү шакпырт-түймеендү өйлөрдө социализмнинг ле кемнен де камааны јок јолго турган ороондордын јаан учуры јарт темдектелген.

База бир јаан учур неде дезе, баштапкы социалистический революциянын ороонынын, телекејде төс кубулталарга, ол тоодо колониальный системанын јайрадыларына төзөлгө

салган Советский Союзтын ла кайдаар да кожулбас движение баштаган, империалисттердин политиказына удурлажа туруп чыккан Индиянын төс учурлу телекейлик сурактар аайынча көрүм-шүүлтелери бирлик эмезе ого жуук болгонунда.

Бу — телекей үстинде ийде-күчтердин кеми кыйалта жоктон кубула бергенинин сүрекей жаан темдеги.

Советтердин госуларствоозынын башкараачызы Индияга жоруктап жүрер тушта мынайда айткан: «...эмди сурак туруп жат: керектер мынан ары кандый ууламжыла барар? Керектер бу ла булгаксу, чокумдап айткажын, жеткерлү жолло барар болзо, телекей катап ла тын жеткердин алдында тура берер. Эмезе кенкил санаа женип чыгар — ол тушта албатылардын ижемжизине, бастыра ороондордын жылбүүлери келижип турган конструктивный политика катап ла жол алынып, ичкери өзүмле көндүгөр».

Айалганы жымжадарына удурлажаачылардын жеткерлү жүткүүли анайда ок Индиянын да национальный жылбүүлери келижип табарып жат. Американын империализми Диего-Гарсия ортолукты бойынын талайла, кейле жүрер ийде-күчтеринин базасы эдип алала, Индийский тегишти жакалай жаткан камааны жок госуларстволордын жеткер жок болорына чочыду эдип, телекейдин бу талазында жуу-жепселдү черүүлөр жууп, ол жерди кызалангын база бир бөлүгү эдип туру. Пекиннин гегемонисттеринин умзаныштары Индияда калык-жонды база чочыдып туру. Бу жуукта премьер-министр Индира Ганди Франциянын «Фигаро» ло «Орор» деп газеттерине интервью берип тура, «кыдаттар жер блаажар некелтени жагыс ла Индияга эмес, же анайда ок Бирмага, Малайзияга ла Вьетнамга эдип жат — деп темдектеген. — Олор бийленишти бастыра Азияга жайарга жүткип жат. Олордын андый умзаныжы бу райондогы амыр-энчүнүн керегине тын чочыду эдип жат».

Бийик башкараачылар ортодо болгон эрмек-куучындар эн жаан учурлу телекейлик сурактар аайынча эки жаанын көрүм-шүүлтелери келижип турганын эмезе жуук болгонун база катап керелеп, жүзүн-башка бөлүктөрдө колбуларды там тегенжидерине жол ачкан. Ол керегинде Л. И. Брежнев ле Индира Ганди кол салган советско-индийский декларацияда жарт ла чокум айдылган. Ол декларация эки госуларствонун колбуларынын бастыра жандай өзүминин итогын тургузып, бистин албатылардын жылбүүлери келиштире колбуларды олон ары элбедер арга ачты.

Советско-индийский декларациянын учуры эки жандай

колбулардын јилбүлеринен чик јок элбек. Ол јаан ууламјылу, јүрүмнин некелтезине, бастыра албатылардын јеткер јок јуртаарына килемји јетирген, телекей үстінде бүгүңги айалганы чын-чике көргүскен, телекейлик колбуларды чындык ла амыр-энчү јолло өскүрип апарарына ууландырылган документ болуп јат.

Советский Союз ла Индия кижиликтин келер өйи амыр-энчү коштой јуртаар политикала колбулу деп бодогылайт. Бу шүүлте Декларацияда аңылу темдектелген.

Јер-телекейдин кажы ла талазында, анайда ок бастыра планетада айалганы јымжаткадый арга ийде-күчиле коркыдатанынан мойножоры, кажы ла орооннын камааны јок, тен праволу, јери бүдүн болорын, грандарын буспазын тоожоры, бой-бойынын ичбойындагы керектерине киришпези болуп јат.

Кожо эдилген советско-индийский документ телекейлик калык-јоннын ајарузын телекейде курчый берген айалгага ууландырып туру. Јуук Күнчыгыш, Түштүк-Күнбадыш Азия, Түштүк-Күнчыгыш Азия, Индийский тенгисти айландыра јаткан ороондор — советско-индийский декларацияда санааркаганду айдылып турган кату айалгалу тös јерлердин толо эмес географиязы андый. Империализм бу райондордо Пекиндеги колтукчыларынын јомөлтөзине тайанып, общественный өзүмди өскөртөргө эмезе токтодорго, бир кезек ороондордын блааш-тартыштарын тузаланып, јангы өзүп јаткан ороондордо монополистический капиталдын, эн озо американский капиталдын бийленижин артызып аларга албаданып турат.

Л. И. Брежневтин јоругында советско-индийский колбулардын база бир јаны — социализмнин ле кайдаар да кожулбаган ороондордын бирлигинин учуры көргүзилген. Советско-индийский најылык ол бирликти тыңыдып јат. Бу бирлик Азиядагы телекейлик айалганын өзүмине јакшы салтарын јетирип, Азиянын јеринде айалганы там катуландыраарга империализмнин ле Пекиннин гегемонисттерининг атыйланыжын туй базар арга берип туру.

Империализмнин ле Пекиннин пропагандазы советско-индийский колбуларды јабарлап јамандаарга кандый да кейтөгүнди тузаланза, је чын керек чын ла бойынча артар — бистин эки орооннын кожо өткүрип турган иштери гегемонисттердин ле экспансионисттердин јеткерлү умзаныштарын туй согор ийде болуп артып јат.

КПСС-тин Тös Комитединин Политбюрозы, СССР-дин Верховный Совединин Президиумы, СССР-дин Министр-

лерининг Соведа Л. И. Брежневтин јоругынын итогторын бийик баалаган. Советский башкараачы телекейлик тӱс сурактар аайынча бистинг орооннын кӱрӱм-шӱӱлтезин јартаган деп бу јарадылган документте айдылган. Персидский булуннын јанында амыр-энчӱни ле јеткер јок болорын јеткилдеери јанынан Советский Союзтын эткен чокум-јарт шӱӱлтелери телекей ӱстинде сырагай ла јеткерлӱ болуп брааткан райондогы айалганын аайына амыр-энчӱ чыгып алгадый арга ачып јат.

Мыныла коштой советский шӱӱлтелер Бириккен Штаттардын эмдиги башкарузынын «јӱрӱмдик јилбӱлер» деген политиказынын куурмагын јарт ондоп аларга болужат. Андый политиканы США-нын башкарузы Персидский булуннын ла Индийский тенгистинг райондорында јарлайла, оны эмдиге ле ӱткӱргенче.

Американын јараттарынан мундар километр ыраакта јаткан госуларстволордын керектерине уйат-майат јоктон кирижетен право аларга Вашингтоннын јӱткип турганынан США-нын политиказынын тӱзӱлгӱзинде азийгы ла аайынча бийлениш јатканы јарт кӱрӱнип јат. ӱскӱ ороондордын јетирип тургандарыла болзо, советский шӱӱлтелерге каруу эдип Ак туранын айдар бир де немези јок болуп калган.

Кожо эдилген советско-индийский Декларацияда јуу-јепселди кӱптӱдӱ эдерин токтодорына, телекейлик айалганы јымжадарына ууландыра СССР-динг ӱткӱрип турган тартыжузы бийик баалалган. Јуу-јепселди, анчадала ядерный јуу-јепселди эдерин токтодоры кижиликтинг алдында турган эн јаан учурлу задача болуп јат деп декларацияда айдылган. Л. И. Брежнев Делиде айткан куучынында милитаризация учун токтоду јок јӱткип тургандарды, НАТО-нын военный биригӱзинде телекейде ийде-кӱчтер тенг болгонын бузарга, јуу-јепсел аайынча тын болуп алала, ӱскӱ албатыларга бойынын кӱӱн-табын јӱктеерге јабаарып турган политиктерди сӱрекей чике критикалаган.

Андай политиканы албаданып ӱткӱрген демократтардын башкарузы ӱткӱн јылда Бириктирген Штаттарда президент тудар выборлордо шорлонып барган эди. Је эмди де турган республиканецтердинг башкарузынын политиказында башказы јок. Ол баштапкы ла кӱндерден ала јуу-чактын шакпыртын там ла кӱйлӱдип, јуу-јепселдӱ ийде-кӱчле озолоп чыгарына онон тын јӱткип туру.

Американын империализмининг Персидский булуннын јанындагы јеткерлӱ кылыктарын ла Европада јуу-јепселди

тынгыдары јанынан кара амадуларын јаратпай турган телекейлик албаты-јон Азияда ла бастыра телекейде айалганы јымжадарына ууландыра Советский Союзтын ла амыр-энчүни сүүген өскө дө государстволордын өткүрген тартыжузын јарадып ла јөмөп туру.

Н. Модоров

ООН-нын ГЕНЕРАЛЬНЫЙ АССАМБЛЕЯЗЫНЫН XXXV СЕССИЯЗЫНЫН ИТОГТОРЫ

ООН-нын Генеральный Ассамблеязынын XXXV сессиязы 1980 јылдын декабрь айында иштеп божогон. Телекейде айалга катуланып, чокум керектер аайынча жүзүн-башка шүүлтелер болуп та турза, государстволордын көп нургуны амыр-энчүни тынгыдар јолдон туура барбай, айалганы јымжадары учун тартыжар күүндү болгонын сессиянын ижи кереледи. Телекейлик политикада күүн-кайрал јок тартыжу болуп турарда сессиянын ижинин төс итогы андый болды деп айдарга јараар.

Советский Союз КПСС-тин XXIV ле XXV съездтери јарадып јөптөгөн Амыр-энчүнин Программазын жүрүмде бүдүрип, амыр-энчүге күүнзеген политиканы турумкай өткүрип турганы сессия јакшы једимдерлү өдөрине јаан јөмөлтө этти. Советский Союз өткүрип турган иш, Леонид Ильич Брежневтин айдыжыла, «айалганы јымжадып аларына, јетенинчи јылдарда једип алган бастыра јакшы једимдерди корулаарына, јуу-јепселдерди јоголторына бурылта эдерине, амыр-энчүни чеберлеп, тынгыдып аларына ууланган.

Сессияда куучындар кандый ууламјыла барганы тузалу болорын советский делегациянын башкараачызы — КПСС-тин Политбюрозынын члени, СССР-дин өскө ороондорло керектеринин министри нөкөр Андрей Андреевич Громыко бойынын куучынында јартап айдып берген.

Империалисттер ле гегемонисттер Ассамблеянын тоомјызын бойлорынын телекейде айалганы катуландырарга турган кылыктарын актаар амадуга тузаланарга албадандылар.

Је США-нын империалисттери ле ологро коштонгон Пекиннин гегемонисттери айалганы јымжадар политиканы јаратпазы учун тартыжуда јангыскандыра артып калдылар. Керек дезе капиталистический государстволордын көп нургуны, ол тоодо Франциянын, ФРГ-нин, Италиянын, Финляндиянын, Даниянын, Испаниянын, Бельгиянын, Швеция-

нын, Австриянын делегаттары айалганы јымжадар политиканын керектүзин айттылар.

Генеральный Ассамблеянын сессиязы јакшы једимдерлү иштеерин јеткилдеерине, јуунын јеткерин астадарына ууландыра элден озо бүдүретен иштер керегинде Советский Союзтын шүүлтелери ле «Амыр-энчү ле јуу-јепселдерди астадып јоголторы учун, телекейде јеткер јок болорын јеткилдеери учун» база СССР белетеген меморандум сүреен јаан учурлу болды.

Ассамблея эмдиги өйдөги телекейде јеткерлү керектерге буудак эткедий тös иштерди темдектеген резолюциялар жарыдып јөптөгөн. Ол резолюцияларга јуунын јеткерин астадары керегинде советский шүүлтелер кирди. Темдектезе, Ассамблеянын бир резолюциясында эмди бар военный союзтарды јабары, ого баштапкы алтам эдип, эмдиги военный биригүлерди элбетпези керегинде шүүлте этти. Ассамблея јеткер јок болорын јеткилдеер Советтин јаантайын члендери болуп турган госу­дарстволорды ла олорло военный јөптөжүлер ажыра колбулу ороондорды јөптөшкөн күннен ала бойларынын черүлерин элбетпезин, јуу-јепселдерин көптөтпөзин деп кычырды. Ассамблея анайда ок ядерный эмес госу­дарстволордын јеткер јок болорын јеткилдеери керегинде телекейлик конвенцияны түрген тургузарына ла ядерный јуу-јепселдерди ченеерин бастыратекши чек токтодоры керегинде договор эдерине кычырды.

Советский Союзтын баштапкайыла сессия эмдиги өйдөги ле келер өйлөрдө жүретен улуска јердин ар-бүткенин чеберлеп алары учун госу­дарстволор исторический каруулу болоры керегинде јараткан резолюция јаан учурлу болуп јат. Документте кижиликтин алдында турган бастыратекши керекти — јуу-јепселдерди көптөдөрин токтодор быжу јол темдектелген.

Ассамблея јараткан эки резолюцияда ядерный ороондор бастыразы туружып, ядерный јуу-јепселдерди јоголторы керегинде куучындажып баштаары керектү деп айдылды. Ого США-нын ла Кытайдын делегациялары јөпсинбей тартышкандар.

Генеральный Ассамблея ядерный јуу-јепселдер јок госу­дарстволордын јеринде олорды тургуспазы јанынан телекейлик јөптөжү эдер ишти баштаары керегинде сурак тургусты.

Стратегический јуу-јепселдерди астадары керегинде резолюция чокум ууламјылу. ОСВ-2 договорды јөптөөрин США-нын башкарузы удатканын јаратпай, Ассамблея бу

договорды јөптөөрин эмди мынан ары удадарга јарабас деп темдектеди.

Сессияда химический ле радиологический јуу-јепселди, анайда ок көп улусты кырып өлтүретен өскө дө јуу-јепселдердин системаларын јазап эдетенин токтодоры јанынан эмди өдүп турган эрмек-куучындарды түргендедери керегинде јөп јарадылган.

Индийский тенгисти амыр-энчүниң зоназы эдер сурак аайынча 1981 јылда телекейлик конференция јууп өткүрери керегинде резолюциянын учуры јаан. США «бойынын јилбүлерин» корып алатан шылтакла бу райондо өткүрип турган милитаристский политикадан улам јеткерлү айалга боло берди.

Персидский булундагы ороондор, Советский Союз, США, Күнбадыштагы өскө дө ороондор, Китай, Япония, бу суракта јилбүлү ончо государстволор куучындажып јөптөжөлө, Персидский булуннын районында амыр-энчүни ле јеткер јок болорын јеткилдейтен јолдор керегинде нөкөр Леонид Ильич Брежнев эткен шүүлтелерди ООН јаратты.

Ассамблея 80-чи јылдарды телекейде айалганы јымжадатан, јуу-јепселдерди јоголтотон экинчи онјылдык эдип јарлаары керегинде элбек документ — Декларация јөптөгөн. Декларацияга бу сурак аайынча Советский Союзтын төс шүүлтелери кирген. Сегизенинчи јылдарды јуу-јепселдери јок, јуу-чак болбойтон амыр-энчү јүрүм төзөөри учун тартыжуда ичкери көндүгетен јылдар эдери јанынан советский шүүлтелер ООН-нын Генеральный качызына СССР-дин өскө ороондорло керектеринин министри ийген письмодо айдылган.

Јуу-јепселдерди астадып јоголторы јанынан ООН-нын Генеральный Ассамблеязынын 1982 јылда өткүрер деп темдектеген экинчи аңылу сессиязын белетеп баштаары керегинде јөп чыгарылган. Сессияны белетейтен комитетке социализмнин Европадагы ончо ороондоры киргени социалистический најылыктын телекейде учуры јаан боло бергенин керелейт.

Сессияда өткөн эрчимдү иштин шылтуунда јуу-јепселдерди астадып јоголторынын сурактары аайынча 46 резолюция јөптөлдү. Јуу-јепселдерди астадып јоголтор сурактарды шүүжерине јаан јөмөлтөни социалистический ороондор эттилер. ГДР-дин баштанкайыла Генеральный Ассамблеянын јуу-јепселдерди астадып јоголторы јанынан аңылу сессиязынын јөптөрүн бүдүрерине учурлалган эки резолюция јөптөлдү. Ядерный эмес государстволордын јеткер јок болорын јеткил-

деери керегинде резолюциянын проегин Болгариянын делегациязы тургускан. Венгрия радиологический жуу-јепселдерди токтодоры керегинде резолюцияны јазаган. Химический жуу-јепселдерди токтодоры керегинде резолюциянын проегин тургузарында Польшанын ла УССР-дин делегациялары эрчимдү туруштылар. Кожулбаган ороондордын адынан Куба көп шүүлтелер берген. Бу сурактар аайынча жарамыкту ишти Югославия, Индия, Нигерия, Мексика өткүрдилер.

ООН-нын Генеральный Ассамблеязынын XXXV сессиязынын ижи јакшы једимдерлү өткөни милитаристтерге ле гегемонисттерге јарабады. Олор анчадала жуу-јепселдерди астадып јоголторына учурлалган резолюцияларды өткүрбеске тын албаданган, је онызынан неме болбоды. ООН-нын члендери болгон ороондордын айдари јок көп нургуны олорды ээчиде барбадылар.

Сессияда КПСС-тин XXIV ле XXV съездтери јарадып јөптөгөн Амыр-энчүнин Программазында жуу-чак башталар јеткерди јоголторы, агрессивный кылыктарды туй согоры јанынан тургузылган задачаларды бүдүрери јанынан јангы алтамдар эдилди. Сессияда турушкандар Жуук Күнчыгыштагы айалга чочыдулузын темдектедилер.

Ассамблея телекейде јеткер јок болорын тынгыдары јанынан Советский Союзтын проеги аайынча јөптөгөн декларациянын онјылдыгын, колониальный ороондорго ло албатыларга јайым берери керегинде декларациянын јирме јылдыгын темдектеген.

Көп сурактарды шүүжерде социалистический госуларстволор ло военно-политический биригүлерге кожулбаган ороондор бирлик болгонын, империализмнин агрессивный ийделерине удурлажа кожо тартышканын көргүстилер.

Сессия катулана берген телекейлик айалгада өткөни онын ижине база камаанын јетиргени јарт. США ла Китай кожулбаган ороондор бойлорынын политический ууламјызыла башка-башка, кезиги капитализмнен экономический ле политический камаандузын тузаланып, олорды кезедип ле коркыдып, сессияда шүүжерине Афганистан ла Кампучия керегинде сурактарды тургустылар. Је сессияда шүүжилген 124 сурактын ортозында бу эки сурак тын ајару јок артты, јөптөлгөн резолюцияларда текши, бир де учуры јок сөстөр айдылды. Афганистан Демократический Республиканын, Вьетнам Социалистический Республиканын ла Кампучия Албаты Республиканын тоомјызы там бийиктеди, олорды јөмөп турган госуларстволордын тоозы там көптөп туру.

Түштүк-Күнчыгыш Азияда амыр-энчү, жеткер жок жүрүмдүлө ороондор өмөлөжөрүн тыгыздары керегинде Социалистический Вьетнамнын делегациясы тургускан суракты Ассамблея келер сессияда шүүжери жөптөлдү.

Сессия жаан учурлу резолюциялар жөптөгөн келер өйдө амыр-энчү учун тартыжуга тыг жөмөлтө болор. Же жөптөлгөн резолюцияларды жүрүмдө бүдүрөтени база жеңил эмес. Империализм айалганы катуландырар кара-жаман ижин токтодор күүни жок.

Империализмнинг агрессивный ийделери ле Пекиннинг гегемонисттери кара керектерди тыгыздып турганын жер үстүндө журтап жаткан албатылар жаратпай, удурлажа тартыжуга көдүрилип турары калганчы өйдө база элбеди. Империализмнинг ле гегемонизмнинг кара сагышту ийделерине удурлашкан тартыжуны коммунисттер баштап турулар. Жуунун жеткири кайдан келип турганын, жуу-жепселдер көптөп турганында кем бурулузын, жуу-согуштарды кем баштап турганын албаты-калыкка шак ла коммунисттер жартап айдып жадылар.

Империализм жуу-жепселдерди көптөдип турганынан ишкүчиле жаткан улус түрөп ле жоксырап жат. Темдектезе, жуу-жепселдер көптөдөрине кажы ла американец жылына 500 доллар, күнбадыштагы немец—400, француз ла бельгиец, норвежец — 300-тен ажыра, англичанин, датчанин, голландец — 200 доллардан ажыра акча чыгымдап турганын экономисттер чотодылар.

Жаңы жуунун жеткирине удурлашкан тартыжуга албаты-калыкты көдүрөр ишке албатылардын 1980 жылда Софияда өткөн Бастырателекейлик парламенти жаан жөмөлтө эткен. Бу жуун айалганы жымжадары учун ла амыр-энчү учун тартыжып турган ийделер жер-телекейде элбек болгонын көргүсти.

Империализмнинг агрессивный ийделеринин бурузыла телекейде айалга катулана бергени кандый тыг жеткерлүзин жакшы билип, албаты-жоннын элбек калыгы амыр-энчүни корып алары учун тартыжуны тыгыздып ийдилер.

ООН-нын ла Амыр-энчүнинг Бастырателекейлик Соведининг кычырузыла былтыр октябрь айдын учында жуу-жепселдерди жоголторы учун тартыжунын Неделези өткөн. Неделин туркунына Англиянын, ФРГ-нин, Бельгиянын, Франциянын, Италиянын, Финляндиянын, Португалиянын, Австралиянын, Япониянын ла өскө дө ороондордын городторында көп мундар тоолу улус турушкан демонстрациялар

болды, митингтер өтті. Олор НАТО-нын ороондорынын башкаруларынан өскө ороондордын јерлеринде военный турлуларды јоголтсын, јуу-јепселдерди көптөдөрин токтотсын, ядерный јуу-јепселдерди јоголтсын деп некедилер.

Советский Союз өскө социалистический ороондорло кожо амыр-энчүнинг ленинский политиказын јана баспай өткүрип туру. Социалистический најылыктын государстволоры колониальный базынчыктан јайымдалган ороондорло өмөлөжөрин элбедип ле теренжидип, буржуазный ороондордо керсү сагышту, прогрессивный башкараачыларла колбуларды тыныдып, телекейде амыр-энчүни, албатыларга јеткер јок болорын, јуу-јепселдерди астадып јоголторын јеткилдеер иштерди эрчимдү өткүрин турулар.

Д. Сортыяков

СОВЕТ ЈАННЫНҢ ОБОРЫ

(Парижский Коммунанын 110-чы жылдыгына)

«Бис бастырабыс эмди Коммуна-
нын ченемелине јөмөнип, ичкери
барып јадыс».

В. И. Ленин

Советский албаты, социализмнин ороондорынын ишкүчи-
ле јаткандары, телекейде ишмекчи ле коммунистический дви-
жение, прогрессивный албаты-јон быјыл март айда Париж-
ский Коммунанын 110-чы жылдыгын элбеде темдектеп јат.

1871 жылда 18 мартта Парижте башталган революцияны
буржуазный историктер историяда болгон учурал керек, ис-
ториянын ичкери базыдынан кыйа чыкканы деп айдарга че-
нешкени — јастыра шүүлте. Керектер андый эмес. Парижте-
ги революция Франциянын пролетариадынын классовой
тартыжузы тынгыган шылтузында башталган.

Францияда Экинчи империянын јаңы политически јай-
радылала, тын экономический кызалаң боло берерде, ого
үзеери III Наполеоннын јаңы франко-пруссский јууда јен-
диртерде, Парижте 1871 жылда јаскыда пролетарский рево-
люция башталган.

18 мартка барган түнде Тьердин башкарузынын жан-
дармдары социалисттердин «Знамя» газединин типография-
зына табару эделе, номердин бастыра тиражын мылтыктын
јыдаларыла кадап, јыртып, јоголтып салдылар. Ол номер
«Тенгерини кызыл булуттар бүркеп ийди...» деген сөстөрлө
ачылган болгон. Онын кийнинде национальный коруланар
башкару (оны К. Маркс «национальный садыган башкару»
деп адаган) Парижтин албаты-калыгынан јууп алган акча-
га уруп эткен пушкаларды национальный гвардиядан блаап
аларга ченешкен. Тьер Парижтин пролетариадынын мылтык-
јепселин айрып алала, революцияны тумалап саларга турган.
Революциянын башчыларын јоголторго, полициянын пре-
фектуры общественный организациялардын активисттерин
арестовать эдетей ордерлер белетеп алган. Је городтын иш-
күчиле јаткандары реакциянын кара пландарын үзеле, бой-
лоры табарып баштагандар. Национальный гвардияда иш-
мекчилердин батальондоры Парижте јаан учурлу стратеги-
ческий пункттарды бийлеп алгандар.

Ишмекчилердин мылтык-јепселдерин айрып болбой салала, Парижте јанды бойынын колында тудар арга јогын билеле, Тьер бастыра черүлерди городтон чыгарала, Версаль јаар ийзин деп, военный командованиеге јакару берген.

1871 жылда 18 мартта Парижтеги революцияда көп кан төгүлбеген. Франция жууда јендиртерине ле өштүге национальный јанынан базындыларына јетирген генералдарды албаты-калык көрөр күүни јок болгоны, ороондо јангы јүрүмди орныктыларына, республиканский јанды корулап аларга күүнзегени, ороондо демократический ле социальный јангыртулар эдер амаду тос городтын ишкүчиле јаткан албаты-калыгын ла оок-теек јөөжөлү улусты бириктиреле, реакционный башкаруга удурлашкан тартыжуга көдүрген. Онын да учун Парижте 18 марттагы революция анайда јенил јенип чыккан.

Революциянын баштапкы ла күндеринен ала Коммуна өткүрип баштаган социально-экономический программа јанын пролетарский учурын керелеген.

1871 жылда 28 мартта төзөлгөн Парижский Коммуна пролетарский демократиянын ээжилери аайынча государственнй аппаратты јангырта төзөп баштаган. Парижтин коммуналары ишкүчиле јаткандардын јилбүлерине азыйгы монархический черүни јоголтоло, тегин улусты мылтык-јепселле јепсеген; государственнй учреждениелердин служащийлери јалды ишмекчинин јалынан көп албай турдылар; јаргычыларды азыйда чылап көстөп тургуспай, кол көдүргени ажыратудар эткен; церквени государстводон, школды церкведен айрыган.

Ишмекчилердин ле служащийлердин ижин корыыры, ээлери таштап салган предприятиелерди ишмекчилердин колына берери керегинде декреттер јөптөлгөн. Производството ишмекчилердин шинжүзи тургузылган. Уредүчилердин јалы бийиктедилген. Јурукчылар, артисттер ле өскө дө творческий ишчилер иштенерге јайым алгандар.

Бастыра бу революционный јангыртуларды Коммуна Версальда јажынып алган Тьердин башкарузыла калапту јуу токтобой турган айалгада эткен. Тьер революцияны былча базарга кечеги өштү болгон, бүгүн классовый союзниги эдип алган Пруссиянын черүлеринин болужына јөмөнгөн.

«Иштенип, сананып шүүп, тартыжып, каны төгүлип, је бойынын баштаган исторический керегине сүүнип ле оморкоп турган Париж јангы обществоны төзөөрин баштаарда, городтын јаказында турган калју өштү барын ундыбаган!» —

деп, Парижде болуп турган керектерди, Коммунанын ижин Англиядан лаптап шиндеп, К. Маркс ол өйдө бичиген.

Пролетариаттын жаңы госуларствозына көп керектер эдер керек болгон. Же билгир ас, ченемел жок, Коммунаны баштап турган улус ортодо эп-жөп болбой турган. Ого үзее-ри, мылтыкты колдон туура салбай иштенер керек болгон. «Коммунага жетпей турган төс учурлу неме — отура түжүп аыктанып, бойынын программаны бүдүрүп баштайтан өй, жайым...» — деп, соңында В. И. Ленин учурлап айткан.

Удабай, 21 майда, Версальдын черүлери Парижке жуулап кирген. Бир неделенин туркунына городтын оромдорында жазалган баррикадаларда от-калапту жуу өткөн. Коммуна 72 күн турала, 28 майда жоголгон.

«Социализм керегинде куучын эмди угулбай барды, сүреен жакшы! Эмди бис социализмнен айрылды!» — деп, май айдагы канду неделенин кийнинде кижин өлтүрөөчи Тьер маказырап айткан. Же ол ок өйдө казырланган версалецтердег качып жажынган коммунанын поэди Э. Потье, Тьерге ле онын колтукчыларына каруу берип турган чылап, «Бис бойыстын, бис жаңы жүрүм төзөп аларыс...» деген сөстөрлү пролетариаттын гимн-кожонун — «Интернационалды» бичиген. Ол керектерден тоолу күн озо К. Маркс Интернационалдын Генеральный Совединин жуунында «Коммуна жендирткени тартыжуны жаңыс ла узадып ийер» деп айткан. «Коммунанын ээжилери үргүлжиге артар, оморды жоголтор арга жок; ишмекчин класс тартыжып, жайымданып аларга жетире ол ээжилер катап ла катап тузаланылар» — деп, Маркс озолодо көрүп жарлаган.

Парижский Коммунанын ченемели — онын женүлери ле жендирткендери, жедимдери ле жастыралары — бастыразы ишмекчин класстын текшин тартыжузына чындап та тын тузалу болды.

К. Маркс ла Ф. Энгельс коммунарлардын тартыжузын тереңжиде шүүп көрөлө, «ишмекчин класс белен госуларственый машинаны колго алала, онын акту бойынын амадуларына тузаланып болбос» — деп жаан учурлу түп шүүлте эткендер. Буржуазиянын госуларственый машиназын жемирив чачала, онын ордына жаңы, пролетариаттын революционный апарады тургузылар учурлу.

Онын кийнинде Коммунанын ченемелинен ишмекчилердин революционный партиязын төзөөри кыйалта жоктон керектүзи жанынан жаан учурлу түп шүүлте эдилди. Анайда Интернационалдын 1871 жылда сентябрь айда Лондондогы

конференциясы К. Маркстың ла Ф. Энгельстың шүүлтези аайынча јөптөгөн.

«Парижский Коммунаның ченемели бисти революция бирлик күүн-санаалу болорына үредет» — деп, К. Маркс бичиген.

Парижский Коммунаның ченемели капитализмнен коммунизмге көчүп баратан аңылу ой историяда кыйалта јок керектү, ол — «баштапкысы экинчизине революционный јол-ло өскөлөнип баратан ой» деп К. Маркстың айтканы чике болгонын керелеген. К. Маркс 1875 јылда бичиген «Готский программаның критикасы» произведениеде «ол ойдөги (капитализмнен коммунизмге көчөтөн ойдөги) государство «пролетариаттың революционный диктатуразы» болор учурлу деп айткан.

Парижский Коммунаның ченемелине В. И. Ленин сүреен јаан ајару эткен. Владимир Ильич Ленин Коммуна керегинде бир канча произведениелер бичиген. Бойының «Государство ло революция» деп классический ижинде ого эки бажалык учурлайла, Ленин мынайда айтты: «...1905 ле 1917 јылдардагы орус революциялар өскө јерде, башка ајалгаларда өткөн дө болзо, олар Коммунаның керегин оноң ары ичкери көндүктиреле, Маркстың ойгор исторический шүүлтелери чын болгонын кереледилер».

Парижский Коммунаның ченемели, оның једимдери ле јастыралары, оның јакшынак керектери марксистско-ленинский үредү јаранып өзөринде, телекейде ишмекчи ле коммунистический движениеде, бастырателекейлик историяда јаңы ойді — социализм ле коммунизм јенетен ойді баштаган Улу Октябрьский социалистический революцияны беле-тееринде ле өткүреринде јаан учурлу болгон.

1871 јылда Парижтин коммунарлары тартыжала, јыгылган керек, пролетарский революцияның ла пролетариаттың диктатуразының кереги, телекейди социалистический јолло јангыртатан керек бистин ороондо ло өскө дө бир канча ороондордо јенген. Бир ойдө социализмнин ле коммунизмнин улу амадулары бистин бастыра планетабыста јенип чыгар.

4 акча

ГОРНО-АЛТАЙСК · 1981